

When Halakha and Ethics Collide-#3

R. Nathaniel Helfgot

“Halakha is a Floor, Not a Ceiling”

A. Sacrifices and Meat Eating

1. Ramban on Genesis 1:9

BEHOLD, I HAVE GIVEN YOU EVERY HERB YIELDING SEED. He did not permit Adam and his wife to kill any creature and eat its meat, but all alike were to eat herbs. But when the era of “the sons of Noah” came, He permitted them to eat meat, as it is said, *Every moving thing that liveth shall be for food for you; as the green herb have I given you all*; even as the green herb that I permitted to the first man, so do I permit you everything. Thus is the language of Rashi. And so did the Rabbi explain it in Tractate Sanhedrin: *“And to every beast of the earth — to you and to the beasts I have given the herbs and the fruits of the trees, and every green herb for food.”* But if so, then we must explain the expression, *every green herb for food*, to mean “and every green herb.” But this is not so. Rather, He gave to man and his wife every herb yielding seed and all fruit of the trees [as mentioned in Verse 29], and to the beasts of the earth and the fowl of the heaven He gave all green herb [as mentioned in Verse 30] but neither the fruit of the tree nor the seeds. The food of all of them was thus not the same. However, meat was not permitted to them until the time of the “sons of Noah,” as is the opinion of our Rabbis. And this is the plain meaning of the verse.

The reason for this [prohibition of eating meat] was that creatures possessing a moving soul have a certain superiority as regards their soul, resembling in a way those who possess the rational soul: they have the power of choice affecting their welfare and their food, and they flee from pain and death. And Scripture says: *Who knoweth the spirit of man whether it goeth upward, and the spirit of the beast whether it goes downward to the earth?*

But when they sinned, and *all flesh had corrupted its way upon the earth*, and it was decreed that they die in the flood, and for the sake of Noah He saved some of them to preserve the species, He gave the sons of Noah permission to slaughter and eat them since their existence was for his sake. Yet with all this, He did not give them permission regarding the soul thereof, and He prohibited them from eating a limb cut off from a living animal, and in addition He gave us [the children of Israel] the commandment prohibiting the eating of all blood because it is the basis of the soul, as it is written: *For the life of all flesh, the blood thereof is all one with the life thereof; therefore I said to the children of Israel: Ye shall eat the blood of no manner of flesh; for the life of all flesh is the blood thereof.* Thus He has permitted the eating of the body of dumb animals after death, but not the soul itself.

This indeed is the reason for the commandment of killing [animals in the prescribed manner before eating their flesh], and for the saying of the Rabbis: “The duty of relieving the suffering

of beasts is a Biblical requirement.” And this is the meaning behind the benediction which we make before killing animals: “[Blessed art Thou, O Eternal our G-d, king of the universe] Who hast sanctified us by His commandments and commanded us concerning the killing [of animals].” I will yet discuss the purport of the commandment prohibiting the eating of blood when I reach thereto, if G-d will reward me.

The meaning of the expression, *every herb yielding seed... and every tree, in which is the fruit of a tree yielding seed; to you it shall be for food*, is that they should eat the seeds of herbs, such as the grains of wheat, barley, beans, and the like, and that they should eat all fruits of the tree; but the tree itself was not given to them for food, nor was the herb itself until man was cursed and he was told, *And thou shalt eat the herb of the field*.

2. Maimonides Guide for the Perplexed 3:32

It is impossible to go from one extreme to the other suddenly. Therefore man - according to his nature - is not capable of suddenly abandoning that to which he was deeply accustomed.... As it was then the deeply ingrained and universal practice with which people were brought up to conduct religious worship with animal sacrifices in temples... G-d in His wisdom did not see fit to command us to completely reject all these practices - something that man could not conceive of accepting, according to human nature which inclines to habit. It would have been comparable to a prophet appearing today, calling for the service of G-d, declaring that G-d now commands you not to pray to Him, not to fast and not to seek His help in time of distress, but your service of Him should be in meditation without any deeds whatsoever.* He therefore allowed these practices to continue but transformed them from idolatrous associations... that their purpose should be directed toward Him. Thus, He commanded us to build a sanctuary for Him with an altar to His name and offer sacrifices to Him.... In this way idolatry was blotted out and the great foundation of our faith - the existence and oneness of G-d - was established. This was accomplished without confusing people's minds by prohibiting the worship they were accustomed to and with which alone they were familiar.... G-d does not choose to change man's nature with a miracle.... As sacrificial worship is not a primary intention... only one Temple has been ordained... and in no other place is it allowed to sacrifice... to limit such worship within bounds that G-d did not deem it necessary to abolish it.... because of this the prophets often declared that the object of sacrifices is not very essential and that G-d can dispense with them.... (Guide 3:32)

3. Midrash Vayikra Rabbah 22:8

Rabbi Pinhas in the name of Rabbi Levi stated: This is comparable to a king's son who strayed and was accustomed to eat non-kosher meat. The king declared, “let him always eat at my table and on his own he will eventually become disciplined.” Similarly, because Israel was attached to idolatry in Egypt and would bring their sacrifices to the goat-demons (Lev. 17:7), which are identical with the shedim they sacrificed to (Deut. 32:17)... and would offer sacrifices on high places and retribution would befall them, the Holy One blessed be He said “let them offer

sacrifices before Me at all times in the Ohel Moed and they will be separated from idolatry and be saved." This is the meaning of what is written (Lev. 17:3-7): "Any man of the House of Israel who slaughters an ox or sheep or goat... and does not bring it to the entrance of the Ohel Moed as a sacrifice to Hashem.... that man will be cut off from among his people... so that they no longer offer their sacrifices to the goat-demons that they are wont to stray after.

4. Maimonides, Guide for the Perplexed 3:32

"For I spoke not unto your fathers nor commanded them on the day that I brought them out of the land of Egypt, concerning burnt-offerings or sacrifices. But just this is what I commanded them: Harken to My voice that I may be your G-d and you may be My people, and that you shall go in the path that I command you so that it shall be well with you (Jer. 7:22-23)". This passage has been found difficult in the opinions of all those whose words I heard or read. They ask, how can Jeremiah say that G-d did not command us about burntofferings or sacrifices considering that so many Torah laws refer to them? The explanation of this passage is according to what I will now explain. Jeremiah states that the primary purpose of the precepts is what G-d says, "Hearken to my voice that I may be your G-d and you may be My people." [In other words He is saying:] The commandments to bring sacrifices and visit the Temple are only for the purpose of leading to that goal; for that goal I transferred these modes of worship to My name, thus blotting out idolatry and firmly establishing the faith of Israel. You have ignored the goal and taken hold of the means.... (Guide 3:32).

5. Citations from Works of Rav Kook

"It is impossible to imagine that the Master of all that transpires, Who has mercy upon all His creatures, would establish an eternal decree such as this in the creation that He pronounced "exceedingly good," that it should be impossible for the human race to exist without violating its own moral instincts by shedding blood, be it even the blood of animals."

"ותכונת המוסר תתרומם כ"כ עד כדי הערת הצד החיובי של משפט בעלי החיים ביחשו של האדם אליהם, על העת ההיא שהיא ראש פסגת הגעת הקולתורה הטהורה, אמרו חז"ל דברם הגדול ומפליא כל הקרבנות בטלין לעתיד לבוא (תנחומא אמור יט). והכתוב אומר על קץ החזון "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים" (מלאכי ג) והבליט מנחה מן הצמחים, במקום הקרבנות". (אוצרות ראה ב-ג 756).

ובמקום אחר: "לעתיד לבא שפע הדעת יתפשט ויחדר אפילו בבעלי-החיים, "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה'", "וההקרבה שתהיה אז של מנחה, מהצומח, תערב לה' כימי עולם וכשנים קדמוניות". (עולת ראה א רצב)

B. Slavery

1. Maimonides, Commentary to Mishna Sanhedrin Ch. 4

"The original man was created a single individual in order to promote peace among the creatures, so no man could say to his fellow, 'my progenitor is greater than your progenitor'...[and] to declare the greatness of the King of kings, the Holy One blessed be He, for a man mints one hundred coins on a single mold and they all are identical to one another, but the King of kings, the Holy One blessed be He, mints every human being in the mold of primeval Adam, yet none is identical to his fellow. Accordingly, each can say, 'For my sake the world was created!'"

2. Rabbi Nahum Rabinovitch, The Way of Torah

Yet the Torah recognizes the institution of slavery! On the one hand, there is no clearer declaration than the creation of but one man, whose mold is on the servant just as on his master; on the maid as on her mistress. On the other hand, Scripture states, "from them you shall purchase slave and maidservant...and they shall be your possession"!⁵⁴ But it is an instance of the principle that Maimonides explained:⁵⁵ "Out of concern over what the soul by its nature could not accept...God diverted them from the straight path that was the primary goal." Given the dictates of circumstance, the Torah did not require that the principle be applied in full from the outset. Rather, it taught society to advance step by step, until the goal could be fully achieved. The point is clearly made in Sifra: "Lest you say..., 'what shall we employ?' Scripture states, 'slaves and maidservants that may be yours from among the nations.'" In the ancient world, it was almost impossible to sustain a proper economy without vast amounts of human labor, and that human labor was usually recruited for the most part from slaves. The leading thinkers among the nations could not conceive of a successful society without abundant bonded servants; as a matter of economics, it was simply impossible. "What shall we employ?" was a serious question that could not be avoided. The Torah revolutionized the institution of slavery. Some fundamental principles could not be violated, and they set a floor that prevented descent to the vile conduct of the nations. So, for example, in contrast to the laws of other nations, the slave's soul did not become the master's property but remained that of the Master of all: "If a man strike his slave or his maidservant with a rod, causing death, the death shall be avenged." The slave may be given over to labor for the master, but the Torah remains concerned about the slave's soul as well. The Sabbath is sacred not only for the master but also for the slave. "On the seventh day you shall rest" – referring to the master; but also "so that your ox and ass may rest and the child of your maidservant and the stranger may be refreshed."⁵⁸ You are obligated to provide rest even for the animals that work for you, but the Sabbath affords the slave more than rest and respite from enslavement; in his case, Scripture says "be refreshed," and you are obligated to allow him to cease working. Despite these limitations, the institution of slavery remained, for the prevailing conditions precluded its abolition. But raising the status of the slave, subjecting him to commandments, and bringing him to a certain degree under God's

wings gave rise to a particularly difficult problem, for once a slave had tasted of God's commandments, it would be unreasonable for him to return to idolatry. And so it was forbidden for his master to sell him to a gentile and even more so to restore him to full gentile status. At the same time, it would be inconceivable to allow him to fully enter the covenant of Israel, as a free man and righteous convert; for if the master were to free the slave against the latter's will, there would certainly be no willing acceptance of the commandments. The slave 53Job 31:13-15. 54Lev. 25:44-45. 55Guide of the Perplexed 3:32. 56Sifra on Lev. 25:44. 57Exod. 21:20. 58Exod. 23:12. See Guide of the Perplexed 1:67, where Maimonides explains that "'be refreshed' [ve-yinafesh]" is a passive verb constructed from 'soul' [nefesh]; it refers to satisfying his needs and carrying out his will." 59Maimonides, Mishneh Torah, Hilkhot Avadim 8:1. The Edah Journal 3:1 / Tevet 5763 Rabinovitch 10 would be likely to return quickly to his old ways, and even if he were to proclaim morning and evening his desire to be a righteous convert, it would more likely be his wish to be free of his master that was speaking, rather than his submission to service of God. A legal option to free large numbers of slaves and make them Jews would expose Jewish society to the danger of being overwhelmed and loosed from its moorings. The halakhic acceptance of the institution of slavery was paradoxical, for despite the principled opposition to slavery, it was impossible legally to free a slave, for every act of emancipation entailed a degree of compulsion, and how could one become a Jew through compulsion? How could converts be accepted if they were not shown to have the proper intention? Maimonides treated the matter in Sefer ha-Mitsvot: 60 Commandment 235 is the one we were commanded with respect to the law affecting a Canaanite slave, i.e., that he is to be enslaved forever and not to be emancipated except as a consequence of [a blow that knocks out] a tooth or an eye, and the same rule applies to the loss of other major limbs that cannot be restored, as we know from the traditional interpretation [of Scripture]. And that is as He, may He be exalted, said, "You shall work them forever,"⁶¹ and he said, "If a man strike [his slave's eye...],"⁶² and the gemara in Gittin⁶³ states that one who frees his slave violates a positive commandment, for Scripture says, "You shall work them forever," and the Torah says he shall be freed [only through loss of] tooth or eye. All the laws with respect

t to a Canaanite slave thus rely on a single positive commandment, which is the essence of "the law of a Canaanite slave." There is no commandment to acquire a Canaanite slave, and one who has a Canaanite slave does not thereby fulfill any divine command.

3. Rambam, Mishneh Torah, Laws of Indentured Servants (Ch. 9:8)

It is permissible to work a non-Jewish servant harshly. Yet, **although this is the law, the way of the pious and the wise is to be compassionate and to pursue justice, not to overburden or oppress a servant, and to provide them from every dish and every drink.** The early sages would give their servants from every dish on their table. They would feed their animals and their servants before sitting to their own meals. Does it not say ([Tehillim 123:2](#)), "As the eyes of the servant to the hand of his master; as the eyes of the maid to her mistress [so our eyes are towards the Lord our God...]"?

So, too, you should not denigrate a servant, neither physically nor verbally. The Torah made him your servant to do work, not to be disgraced. Do not treat him with constant

screaming and anger; rather speak with him pleasantly and listen to his complaints. Such were the good ways in which Job took pride when he said, "Did I ever despise the judgment of my servant and my maid when they argued with me? Did not my Maker make him, too, in the belly; did not the same One form us both in the womb?"

For anger and cruelty are only found among other nations. The children of Abraham, our father - and they are Israel, to whom the Holy One, blessed be He, has provided the goodness of Torah and commanded us righteous judgments and statutes - they are compassionate to all. This is one of the attributes of the Holy One, blessed be He, that we are commanded to emulate ([Tehillim 145:9](#)): "And He has compassion for all He has made."

Furthermore, all who have compassion will be treated compassionately, as was stated ([Devarim 13:18](#)), "He will give you compassion and He will have compassion upon you and multiply you."

C. Captured Women in Battle

1. Deuteronomy 21: 11-14

כִּי־תִצֵּא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַנִּתְּנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבוּיִם:
וְרָאִיתָ בַשְּׂבוּיָה אִשָּׁת יִפְת־תָּאֵר וְחִשְׁקֶתָ בָּהּ וְלִקַּחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה:
וְהִבְאֵתָהּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלַּחְתָּ אֶת־רֹאשָׁהּ וְעִשְׂתָּהּ אֶת־צַפְרֹנֶיהָ:
וְהִסְרָהָ אֶת־שְׂמֵלֹת שְׂבוּיָהּ מֵעַלֶיהָ וַיִּשְׁבָּהּ בְּבֵיתְךָ וּבְכַתֵּהּ אֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבֹא אֵלֶיהָ
וּבְעֵלְתָהּ וְהִיתָה לָּךְ לְאִשָּׁה:
וְהָיָה אִם־לֹא חִפְצָתָ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר לֹא־תִמְכְרֶנָּה בְּכֶסֶף לֹא־תִתְעַמְרָ בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עִבְדָּתָהּ:

2. Maimonides, Guide for the Perplexed 3:41

This section contains also the law concerning preparing "a place without the camp," and "having a paddle upon the weapon" (Deut. 23:12, 13). As I have told you, it is one of the objects of the Law to train Israel to cleanliness: that they should keep free from dirt and filth, and that men should not be degraded to the condition of cattle. Another object of this law is to confirm by these preparations the belief of the warriors that God dwells in their midst. The reason of the law is therefore stated thus: "For the Lord thy God walketh in the midst of thy camp" (ibid. ver. 14). The mention of this reason gave occasion to add another lesson: "That he see no unclean thing in thee and turn away from thee" (ibid.). These words warn and caution us against the usual inclination of soldiers to fornication, when they are away from their homes a long time. God therefore commanded us to do certain things which remind us that He is in our midst; we will thereby be saved from those evil practices; as it is said, "and thy camp shall be holy, that he see no unclean thing in thee" (ibid.). Even those who are unclean by pollution were compelled to stop outside the camp till the evening, and "then he shall come into the camp again." It will thus be confirmed in the heart of every one of the Israelites that their camp must be like a sanctuary of the Lord, and it must not be like the camps of the heathen, whose sole object is corruption and sin; who only seek to cause injury to others and to take their property;

whilst our object is to lead mankind to the service of God, and to a good social order. I have told you already that I only propose to give here such reasons as are apparent from the text of the Law.

To the same class belongs also the law concerning "the marriage of a captive woman" (Deut. 21:10 seq.). There is a well-known saying of our Sages: "This law is only a concession to human weakness." This law contains, nevertheless, even for the nobler class of people, some moral lessons to which I will call your attention. For although the soldier may be overcome by his desire which he is unable to suppress or to restrain, he must take the object of his lust to a private place, "into the inner of his house" (Deut. 21:12), and he is not permitted to force her in the camp. Similarly our Sages say, that he may not cohabit with her a second time before she leaves off her mourning, and is at ease about her troubles. She must not be prevented from mourning and crying, and she must be permitted to abstain from bathing, in accordance with the words, "and she shall weep for her father and for her mother" (ibid.); for mourners find comfort in crying and in excitement till, the body has not sufficient strength to bear the inner emotions; in the same manner as happy persons find rest in various kinds of play. Thus the Lord is merciful to her and gives her permission to continue her mourning and weeping till she is worn out. You know certainly that he married her as a heathen, and that during the thirty days she openly keeps her religion and even continues her idolatrous practices; no interference with her faith was allowed during that time; and after all that she could not be sold, nor treated as a handmaid, if she could not be induced to accept the statutes of the Law. Thus the Law does not ignore the cohabitation of the Israelite with the captive woman, although it involved disobedience to God to some extent, having taken place when she was still a heathen. The Law prescribes: "Thou shalt not make merchandise of her, because thou hast humbled her" (ibid. 14). We have thus shown the moral lessons contained in these laws, and we have explained the reason of every precept of this section.

3. Rambam, Mishneh Torah Hilkhoh Melakhim (Ch. 8-2-6)

חלוצי צבא כשׁיכנסו בגבול העכו"ם ויכבשו וישבו מהן. מתר להן לאכל גבולות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו אם ירעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים. וכן שותה יין נסך. מפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא בהן:

וכן בועל אשה בגיורתה אם תקפו יצרו. אבל לא יבעלנה וילך לו. אלא מכניסה לתוך ביתו. שנאמר (דברים כא, יא) "וראית בשביה אשת יפת תאר". ואסור לבעל אותה ביאה שניה עד שישאנה:

אין אשת יפת תאר מתרת אלא בשעת השביה. שנאמר (דברים כא, יא) "וראית בשביה". בין בתולה בין בעולה בין אשת איש. שאין אישות לעכו"ם. וחשקת אף על פי שאינה יפה. בה ולא בחברתה שלא יבעל שתים. ולקחת לה לאשה שלא יקח שתים ויבעל אחת ויניח אחת לאביו או לאחיו. ומנין שלא ילחצנה במלחמה. שנאמר (דברים כא, יב) "והבאתה אל תוך ביתך". וכניסה למקום ואחר כך יבעל:

הלהן מתר ביפת תאר בבאה ראשונה. שלא דברה תורה אלא כנגד היצר. אבל אינו יכול לשאנה אחר כך מפני שהיא גיורת:

וכיצד דין ישראל ביפת תאר. אחרי שבעלנה ביאה ראשונה והיא בגיורתה אם קבלה עליה להכנס תחת כנפי השכינה מטבילה לשם גרות מיד. ואם לא קבלה תשב בביתו שלשים יום. שנאמר (דברים כא, יג) "ובכתה את

אביה ואת אמה ירח ימים". וכן בוכה על דתה ואינו מונעה. ומגדלת את צפרניה. ומגלחת את ראשה כדי שתתגנה בעיניו. ותהיה עמו בבית. נכנס ורואה אותה. יוצא ורואה אותה. כדי שיקוץ בה. ומגלגל עמה כדי שתקבל. אם קבלה ורצה בה. הרי זו מתגירת וטובלת ככל הגרים:

וצריכה להמתין שלשה חדשים. חדש של בכיה ושני חדשים אחריו. ונושאה בכתבה וקדושין. אם לא חפץ בה משלחה לנפשה. ואם מכרה עובר בלא תעשה שנאמר (דברים כא, יד) "ומכר לא תמכרנה בכסף". [ואם מכרה] אינה מכורה ומחזיר הדמים. וכן אם כבשה אחר שנבעלה לשם שפחה משוישתימש בה עובר בלא תעשה. שנאמר (דברים כא, יד) "לא תתעמר בה" שלא ישתמש בה:

לא רצתה להתגר מגלגלין עמה שנים עשר חדש. לא רצתה מקבלת שבע מצות שנצטוו בני נח ומשלחה לנפשה. והרי היא ככל הגרים התושבים. ואינו נושאה שסאור לשא אשה שלא נתגירה:

D. Laws of Rape

1. Genesis 34

א ויצא דינה בת-לאה, אשר ילדה ליעקב, לראות, בבנות הארץ. ב וירא אתה שכם בן-חמור, החי-נשיא הארץ; ויקח אתה וישכב אתה, ויענה. ג ותדבק נפשו, בדינה בת-יעקב; ויאהב, את-הנער, וידבר, על-לב הנער. ד ויאמר שכם, אל-חמור אביו לאמר: קח-לי את-הילדה הזאת, לאשה. ה ויעקב שמע, כי טמא את-דינה בתו, ובניו היו את-מקנהו, בשדה; והחרש יעקב, עד-באם. ו ויצא חמור אבי-שכם, אל-יעקב, לדבר, אתו. ז ובני יעקב באו מן-השדה, כשמעם, ויתעצבו האנשים, ויחר להם מאד: כי-נבלה עשה בישראל, לשכב את-בת-יעקב, וכן, לא יעשה

2. Samuel 2:19

ב יג,א ויהי אחר-כן, ולאבשלום בן-דוד אחות יפה--ושמה תמר; ויאהבה, אמנון בן-דוד. ב יג,ב ויצר לאמנון להתחלות, בעבור תמר אחותו--כי בתולה, היא; ויפלא בעיני אמנון, לעשות לה מאומה. ב יג,ג ולאמנון רע, ושמו יונדב, בן-שמעה, אחי דוד; וינדב, איש חכם מאד. ב יג,ד ויאמר לו, מדוע אתה ככה דל בן-המלך בבקר בבקר--הלא, תגיד לי; ויאמר לו, אמנון, את-תמר אחות אבשלם אחי, אני אהב. ב יג,ה ויאמר לו יונדב, שכב על-משכבה והתחל; וְבָא אֲבִיךָ לְרֹאוֹתָךְ, וְאָמַרְתָּ אֵלָיו תְּבֹא נָא תִמְרָא אַחֹתִי וְתִבְרַנִּי לְחַם וְעָשִׂתָהּ לְעֵינַי אֶת-הַבְּרִיָּה, לְמַעַן אֲשֶׁר אֶרְאֶה, וְאָכַלְתִּי מִיָּדָה. ב יג,ו וישכב אמנון, ויתחל; ויבא המלך לראותו, ויאמר אמנון אל-המלך תבוא נא תמר אחתי ותלבב לעיני שתי לבבות, ואברה, מידה. ב יג,ז וישלח דוד אל-תמר, הביתה לאמר: לְכִי נָא, בֵּית אֲמֹנֹן אַחִיךָ, וְעָשִׂי-לוֹ, הַבְּרִיָּה. ב יג,ח ויתלך תמר, בית אמנון אחיה--והוא שכב; ויתקח את-הבצק ותלוש ותלש ותלבב לעיניו, ותבשל את-הלבבות. ב יג,ט ויתקח את-המשרת ותצק לפניו, וימאן לאכול; ויאמר אמנון, הוציאו כל-איש מעלי, ויציאו כל-איש מעליו. ב יג,י ויאמר אמנון אל-תמר, הביאי הבריה החדר, ואברה, מידה; ויתקח תמר, את-הלבבות אשר עשתה, ותבא לאמנון אחיה, החדרה. ב יג,יא ותגש אליו, לאכל; ויחזק בה ויאמר לה, בואי שכבי עמי אחותי. ב יג,יב ותאמר לו, אל-אחי אל-תענני--כי לא-יעשה כן, בישראל: אל-תעשה, את-הנבלה הזאת. ב יג,יג ואני, אנה אוליה את-חרפתי, ואתה תהיה כאחד הנבלים, בישראל; ועתה דבר-נא אל-המלך, כי לא ימנעני ממך. ב יג,יד ולא אבה, לשמע בקולה; ויחזק ממנה ויענה, וישכב אתה. ב יג,טו וישנאה אמנון, שנאה גדולה מאד--כי גדולה השנאה אשר שנאה, מאהבה אשר אהבה; ויאמר-לה אמנון, קומי לְכִי. ב יג,טז ויתאמר לו, אל-אודת הרעה הגדולה הזאת,

מֵאַחֲרַת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ עִמִּי, לְשַׁלְּחֵנִי; וְלֹא אָבָה, לְשָׁמַע לָהּ. **ב יג**, יִזְ וַיִּקְרָא, אֶת-נַעֲרוֹ מִשְׁרָתוֹ, וַיֹּאמֶר, שְׁלַח-נָא אֶת-זֹאת מֵעָלַי הַחוּצָה; וְנָעַל הַדָּלֶת, אַחֲרֶיהָ. **ב יג**, יַח וְעָלֶיהָ כְּתַנַּת פְּסִים, כִּי כֵן תִּלְבָּשׁן. בְּנוֹת-הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלוֹת מְעִילִים; וַיֵּצֵא אוֹתָהּ מִשְׁרָתוֹ הַחוּץ, וְנָעַל הַדָּלֶת אַחֲרֶיהָ. **ב יג**, יִט וַתִּקַּח תָּמָר אֶפֶר עַל-רֹאשָׁהּ, וּכְתַנַּת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרְעָה; וַתִּשֶׂם יָדָהּ עַל-רֹאשָׁהּ, וַתִּלְךָ הַלֹּךְ וַזְעָקָה. **ב יג**, כ וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ אַבְשָׁלוֹם אַחִיהָ, הֲאֵמִינוֹן אַחִיךָ הִיָּה עִמָּךְ, וְעַתָּה אַחֲוֹתִי הַחֲרִישִׁי אַחִיךָ הוּא, אֶל-תְּשִׁיתִי אֶת-לִבְךָ לְדַבֵּר הַזֶּה; וַתִּשָּׁב תָּמָר וְשִׁמְמָהּ, בֵּית אַבְשָׁלוֹם אַחִיהָ. **ב יג**, כא וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד--שָׁמַע, אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה; וַיַּחֲר לּוֹ, מְאֹד. **ב יג**, כב וְלֹא-דָבַר אַבְשָׁלוֹם עִם-אַמְנוֹן, לְמַרַע וְעַד-טוֹב: כִּי-שָׁנָא אַבְשָׁלוֹם, אֶת-אַמְנוֹן, עַל-דַּבֵּר אֲשֶׁר עָנָה, אֶת תָּמָר אַחֲתוֹ.

3. Rambam, Mishneh Torah Hilkhoh Deot (Ch. 5:4)

4

Although a man's wife is permitted to him at all times, it is fitting that a wise man behave with holiness. He should not frequent his wife like a rooster. Rather, [he should limit his relations to once a week] from Sabbath evening to Sabbath evening, if he has the physical stamina.

When he speaks with her, he should not do so at the beginning of the night, when he is sated and his belly [is] full, nor at the end of the night, when he is hungry; rather, in the middle of the night, when his food has been digested.

He should not be excessively lightheaded, nor should he talk obscene nonsense even in intimate conversation with his wife. Behold, the prophet has stated ([Amos 4:13](#)): "And He repeats to a man what he has spoken." [On this verse,] our Sages commented: A person will have to account for even the light conversation that he has with his wife.

[At the time of relations,] they should not be drunk, nor lackadaisical, nor tense - [neither both of them,] or [even] one of them. She should not be asleep, nor should the man take her by force, against her will. Rather, [the relations should take place] amidst their mutual consent and joy. He should converse and dally with her somewhat, so that she be relaxed.

Deuteronomy Ch. 22 .4

כִּי יְהִיָּה נַעֲרָה בְּתוּלָהּ מֵאַרְשָׁהּ לְאִישׁ וּמִצָּאָהּ אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ:

In the case of a virgin who is engaged to someone —if another man comes upon her in town, and lies with her

וְהוֹצֵאתֶם אֶת-שְׁנֵיהֶם אֶל-שַׁעַר הָעִיר הַהוּא וְסָקַלְתֶּם אֹתָם בְּאֲבָנִים וּמֵתוּ: אֶת-הַנַּעֲרָה עַל-דַּבְּרָהּ אֲשֶׁר לֹא-צָעָקָה בְּעִיר וְאֶת-הָאִישׁ עַל-דַּבְּרָהּ אֲשֶׁר-עָנָה אֶת-אִשְׁתׁוֹ רֵעֵהוּ: וּבְעִרְתָּ הָרַע מִקִּרְבְּךָ: {ס}

you shall take the two of them out to the gate of that town and stone them to death: the girl because she did not cry for help in the town, and the man because he violated his neighbor's wife. Thus you will sweep away evil from your midst

וְאִם-בַּשָּׂדֶה יִמְצָא הָאִישׁ אֶת-הַנַּעֲרָה הַמְאָרְשָׁה וְהַחֲזִיקָהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּה וַיִּמַּת הָאִישׁ אֲשֶׁר-שָׁכַב עִמָּה לְבָדוּ:

But if the man comes upon the engaged girl in the open country, and the man lies with her by force, only the party who lay with her shall die

וְלַנַּעֲרָה לֹא-תַעֲשֶׂה דָּבָר אֵין לַנַּעֲרָה חַטָּא מִמּוֹת לִי כְּאֲשֶׁר יִקּוּם אִישׁ עַל-רַעְלוֹ וְרָצְחוֹ נִפְשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה: but you shall do nothing to the girl. The girl did not incur the death penalty, for this case is like .that of one party attacking and murdering another

כִּי בַשָּׂדֶה מִצָּאָה צַעֲקָה הַנַּעֲרָה הַמְאָרְשָׁה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ: {ס} He came upon her in the open; though the engaged girl cried for help, there was no one to save her.

כִּי-יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָה בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא-אֲרֻשָׁה וְתַפְּסָהּ וְשָׁכַב עִמָּה וְנִמְצְאוּ: If a man comes upon a virgin who is not engaged and he seizes her and lies with her, and they ,are discovered

וְנִתְּן הָאִישׁ הַשָּׁכֵב עִמָּהּ לְאִבֵּי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ-תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה לֹא-יִוָּכַל שְׁלַחָה כָּל-יָמֶיהָ: {ס} the party who lay with her shall pay the girl's father fifty [shekels of] silver, and she shall be his wife. Because he has violated her, he can never have the right to divorce her

5. Ramban on Deut. 22:22-23

ענין נערה המאורסה כי כאשר יראו עדים מרחוק איש תופס בנערה ושכב עמה בעיר והרימו העדים קולם והתרו בהם, על דעת רבותינו (מכות ו ב) יתחייבו שניהם סקילה. שגם האשה בחזקת מזנה לדעת כיון שלא צעקה כלל כי דרך כל אנוסה לצעוק בעיר להושיעה ולהצילה. ואם יראו אותה בשדה שיחזיק בה וישכבנה הרי זו בחזקת אנוסה ופטורה. וטעם צעקה, יתכן שצעקה. או טעמו אם צעקה אין מושיע לה כי אפילו שמעו שלא צעקה פטורה כיון שאין שם מושיעים לה. והכלל אם יש לה מושיעים בין בעיר בין בשדה חייבת אין לה מושיעים בין בעיר בין בשדה פטורה שלא דבר הכתוב אלא בהווה:

The subject of the betrothed maiden concerns a case of witnesses seeing from afar a man taking hold of a maiden and lying with her in the city, whereupon the witnesses shouted and warned them [of the sin thereof and its death-penalty]. In the opinion of our Rabbis, both of them are liable to stoning, for the woman also is under presumption of voluntary adultery since she did not cry out at all, for, it is normal for any woman who is raped in the city to scream for help and to be saved. If, however, the witnesses saw in the field that the man grabbed her and lay with her, she is under presumption of having been raped and is therefore free of punishment. The meaning of the phrase [For he found her in the field;] she cried is thus "that she probably screamed" [for even though the witnesses did not hear her cry it is presumed that she cried for help; or it may mean even if she had cried — there was none to save her," for even if they heard that she did not cry she is free of punishment since there was none to save her. In general, if there are people to save her [and she did not cry] whether it be in the city or the field she is guilty; where there is none to save her whether it be in the city or the field she is free. Scripture speaks of the common case [i.e., that in the city there are people to save her, and in the field there are none — but the law as explained is the same in all cases].

ואמר על דבר אשר ענה את רעהו ולא יקרא ענוי רק השוכב באונס וזו כבר חייב אותה כמזנה לרצון אבל ענין הכתוב כי כאשר נראה שהאיש אוחז בה ושוכב עמה נדון האשה כמתרצה בעבור שהיתה יכולה להושע ממנו ונחשב האיש כמענה אותה כי לא פתה ולא דבר על לבה להשמע אליו ולא ידעתי בדן הצעקה

אם ראינו נערה שהחזיק בה האיש והיא נלחמת בו בכל כחה ובוכה ואוחזת בבגדיו או בשערותיו להמלט ממנו ולא ידעה לצעוק למה תסקל אלא גם הצעקה בהווה לדון בה מן הסתם בעיר מפותה ובשדה אנוסה: Scripture states, *and the man, because he afflicted the wife of his fellow*. Now the term "affliction" applies only to forcible cohabitation, and yet the same verse already declared her guilty as if she committed adultery voluntarily! But the purport thereof is as follows: When we see a man take hold of a woman and lie with her we adjudge the woman to be consenting because she could have been saved from him, and we consider the man as if he is afflicting her for he did not entice her nor appeal to her to submit to him. Now, I know not the precise meaning of this law of "crying out." If we see a maiden being overpowered by a man and she fights him with all her strength, weeps and takes hold of his clothes or his hair to save herself from him, and she did not realize [enough] to cry out, why should she be stoned? Rather, the "crying out" of which Scripture speaks is also the common case to deduce that ordinarily [if she did not cry for help] in the city it was a seduction [for had she cried out, people would have come to her rescue] and in the field [we presume] she was forced.

6. Rav Lichtenstein - משמעותם הערכית של דיני אונס ומפתה

לעומת זאת, בחיובים נזיקיים, חיובים "שלא מדעת", אפשר שאין התאמה בין מרכיב ה"זכות" וה"חובה". מצד אחד קיימת שאיפה לפצות את הניזוק, לתקן את העוול ולהשיב המצב לקדמתו. מצד שני, היות ומדובר כאן ב"פגיעה" שמקורה באדם - גזלן או חובל - יש מקום לבחון האם ניתן לחייב אותו בשל אחריותו והתנהגותו הקלוקלת, שהיא לא רצויה, בלתי מוסרית, אנטי חברתית, ללא זיקה לניזוק הספציפי. בעניין זה ייתכן שלא תהא התאמה מלאה וזיקה הדוקה בין מוקדי ה"חיוב" וה"זכות". אפשר שמתוך רצון להעניש את האחראי לעוול, ולנוכח מודעות למידת אחריותו המוסרית והאנושית, נדרוש תשלום שאינו תואם את הפגיעה הממשית בניזוק הספציפי...

באופן ספציפי לגבי אונס ומפתה קיים קושי נוסף: העונש שבו מדובר. בעיניים מודרניות עונש זה נראה משונה: כאשר מדובר ב"מפתה", הרי המגע ביניהם נעשה בהסכמה ומדוע שנעניש אותו, ומאיך: עונשו של האונס נראה קל מדאי. הפער בין ה"אונס" וה"מפתה" נראה מצומצם מדאי גם אם נראה את מעשה ה"פיתוי" כמעשה שלא נעשה מתוך הסכמה מלאה אלא כמעשה שנעשה מתוך לחץ מסוים.

בנוסף לקנס, עובר האונס כמובן גם על לאו של חבלה, שאין לוקים עליו. נותר איפוא החיוב הממוני, שבעיניים מודרניות בוודאי היינו מחמירים בו יותר.

כיצד אנו אמורים להתייחס לתוצאה זו מבחינה מחשבתית ומעשית כאחד? האם עלינו להניח - בהיותנו מאמינים בני מאמינים, שדוגלים בכך ש"תורת ה' תמימה" היא מכל הבחינות - שמשהו פגום בראייתנו ונטיית ההחמרה שלנו היא פסולה, או שמא עלינו לחשוב שאכן תפישתנו המחמירה מוצדקת מבחינה מוסרית וערכית

במקרה הספציפי שעומד לנגד עינינו, ניתן איכשהוא לנסות וצמצם את הפער בין הבנתנו לבין גופי תורה, באמצעות ליבון ובירור של הסוגיות השונות, מתוך רצון להבין "דברי אלוקים חיים". מבחינה זו, של ההשלכות המעשיות, הדברים די ברורים. מאידך, ניתן לבחון את מידת איתנותה של תפישתנו, עד כמה חזקים יסודותיה, שמא אנו הולכים שולל אחר המקורות שמהן היא יונקת ומושפעת - התרבות המערבית הקלוקלת, אחרי ה"Zeit-geist", אחרי "רוח הזמן" שבה ערכים מושרשים, יהודיים ותורניים אינם נחשבים לכולם, אבל על פיהם איננו מגיעים כלל לתחושת הסלידה מהתוצאה של דיני "אונס ומפתה".

דומני שבחינה ראויה של הדברים מלמדת שההצעה האחרונה אינה אפשרית כלל. לא ניתן לומר שסלידה מאלמות נובעת רק מקריאה יתירה של שירה רומאנטית או נובעת מתוך עיון בפילוסופיה הצרפתית של המאה ה-18. הסלידה מהאלמות נובעת, עולה ובוקעת מתוך י"ג מידות של רחמים, מתוך הדבקות בקב"ה ובמידת החסד והרחמים שעוברת כחוט השני במקורות יהודיים מובהקים ומאפיינת את מערכת הערכים שלנו...

לצד שני, יש להביא בחשבון שני דברים: אני נוטה לחשוב שאמנם מבחינת האמור בפרשה ניתן לראות את הדברים בפן שונה. במקרה של אונס קורים שני דברים: מדובר בפגיעה פיזית כשלצדה מדובר בפגיעה נפשית, פסיכולוגית, בחדירה לתחום הפרט, בהשתלטות. התחושה החזקה לגבי עוצמת הפגיעה נובעת, מן הסתם, מתוך שימת דגש על הפגיעה הנפשית. לגבי "אונס" (ובמידה פחותה הרבה יותר לגבי "מפתה") יש כאן נימה של טראומה. תחושה זו מובנת, אך היא בוודאי תלויה גם ב"סביבה" של המתבונן, כיצד מתקבלים הדברים בחברה.

המציאות המודרנית היא מציאות שרוויה בהרבה יותר אלימות ממה שהיה בעבר. מעבר לזה, ירד בהרבה גם סף הרגישות, והנפש בת ימינו הפכה להיות אנינה יותר ממה שהיתה בעבר. ממילא, הן כלפי הנפגעת והן כלפי ה"צופה" שמן הצד, מידת הסלידה והרתיעה חזקה הרבה יותר ממה שהיה בעבר. היות ומדובר בפגיעה שבמהותה שייכת למישור הטראומה, ככל שהיא מורגשת יותר - כך גדלה הפגיעה.

מבחינה זו קשה לנו לשים את עצמנו במציאות החברתית שהיתה נכונה לפני מאה, מאתיים, אלף ואלפיים שנה. ניתן להבין שלא מדובר בראיה פגומה שלנו אלא במציאות חברתית שונה לחלוטין שבה אנו נמצאים. הסלידה והרתיעה יונקות משורשים תורניים וערכיים, אך מועצמות על ידי המציאות שאנו רואים לנגד עינינו וחווים אותה.

אם אמנם כך הם פני הדברים, ומידת העונש שנקצבה בתורה נקבעה בהתאמה פרופורציונלית לממדי הפגיעה כפי שהיתה במציאות היסטורית מסוימת, ומציאות זו שונה כיום באופן משמעותי, כיצד עלינו להתייחס לפרשה זו? האם נקבע פרמטרים חדשים? במלים אחרות: לו כנסת ישראל היתה פועלת כיום על פי דין תורה, האם היינו מיישמים את דין "אונס ומפתה" כצורתו וכלשונו, או שמא נבוא ונאמר: אכן, "זאת התורה לא תהא מוחלפת", כל אות שבה אמת היא, אך במציאות שבה הפגיעה היא בעלת מימדים אחרים והטראומה שבעקבותיה לא היתה קיימת מעולם, גם התייחסותנו לתופעה זו צריכה להיות שונה.

אני סבור שהתשובה השניה היא הנכונה. לא היה ניתן בידינו לקבוע התייחסות, עונש ורמת ענישה - אפשר שעדיין לא היינו רואים את העיקר בפיצוי הנפגעת (מתוך הנחה שמעבר לסכום מסוים אין פיצוי כספי - גם לא עשר שנות מאסר - שיכול באמת לבטא נכונה את מידת הפגיעה הנפשית ול"פצות" את הנפגעת [1]). אך מבחינת העונש, קרוב לוודאי שהיינו דוגלים בעונש משמעותי יותר מתוך תחושה שמדובר בפגיעה

חמורה שלא ניתן להסתפק לגביה בפיצוי כספי גרידא, בין אם העונש נועד לצורך הרתעה ובין אם העונש נועד - כעמדת ההשקפה התורנית, כפי שאני מבין אותה - כמעין רצון לפגוע בחזרה בעבריין הפוגע